

Враховуючи розташування Решетилівки на перетині магістральних шосейних сполучень загальнодержавного значення та в центрі Полтавської області, населений пункт має перспективи для подальшого соціально-економічного розвитку та залучення інвестицій. Віднесення населеного пункту до категорії міст районного значення надасть додаткові можливості розвитку Решетилівської об'єднаної територіальної громади та її економічного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Козюра І.В. Решетилівка протягом століть була і має бути містом / І. В. Козюра // Решетилівський вісник. – 2016. – 23 верес. – С. 4.
2. Козюра І. В. Решетилівщина на скрижалях історії : істор.-краєзнав. нариси / І. В. Козюра, В. М. Козюра. – Лубни : Інтер Парк, 2016. – 116 с.
3. Проект Постанови Верховної Ради України «Про віднесення селища міського типу Решетилівка Решетилівського району Полтавської області до категорії міст районного значення» № 6550 від 7 червня 2017 р. та пояснювальна записка до нього.

*Ситник Олександр Іванович, кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри гуманітарних наук та права
Луцького національного технічного університету*

ФЕДЕРАЛІЗМ М.П. ДРАГОМАНОВА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ

Українська національна ідея на різних етапах історичного розвитку мала різні свої носії і відображала різний конкретний зміст. можна виділити основні загальні властиві всім мислителям підстави української ідеї: по-перше, бачення тим чи іншим мислителем майбутнього державотворення України; по-друге, місце і роль нації, національності в даному процесі; по-третє, в рамках якої ідеології відбувається становлення державності України.

Відповідно до цього спробуємо розглянути бачення української ідеї в політичній доктрині М.Драгоманова.

М.Драгоманов, як мислитель пішов в ногу з західноєвропейською наукою, значно випереджав появу політичних ідей та практичне втілення в життя Росії. Такий випереджаючий розвиток ідей М.Драгоманова, зокрема, щодо національної справи, національної ідеї породив відношення до нього з одного боку, як до українського націоналіста (Д.Заславський та інші), з іншого – як до космополіта, якому чуже все національне (Я.Оршан, Д.Донцов).

Насправді ж політичні погляди М.Драгоманова базувалися на міцній основі широких наукових узагальнень. Відмічаючи необхідність ґрунтовної філософської освіти він сприйняв новітні досягнення в області філософської думки. Б.О.Кістяківський відмічає, що “за своїми філософськими поглядами М.Драгоманов, віддаючи данину своєму вікові і схиляючись перед успіхом дослідницьких наук та позитивних знань був переконаний позитивіст і

раціоналіст” [2, с.Х]. Саме позитивізм О.Конта та Г.Спенсера і був тією філософською основою, на яких і базувався світогляд М.Драгоманова, його бачення проблем нації і національності.

Яким же чином реалізується його ідея державності України? В силу об’єктивних обставин та своєрідності суб’єктивного мислення він не бачив ґрунту для політики державного відриву України від Росії. Ця теза проходить червоною ниткою через всю творчість М.Драгоманова. В основу своєї політичної програми він поклав ідею федералізму. Відмітимо, що драгоманівський федералізм має мало спільного з радянським федералізмом. У нього мова йде про анархічну доктрину, яка спиралася на вчення Прудова та Бакуніна і протиставляла федеративний союз вільних самоврядних громад унітарній державній структурі.

Оцінюючи позитивний досвід європейського державотворення М.Драгоманов приходив до висновку, що справді вільними можуть бути маленькі держави, які він називає громадами, або товариствами. Громада при цьому розглядається як достатній гарант вільного розвитку особистості.

Раз особистість вільна, то по своїй волі особистості, сходячись у вільні спілки об’єднуються для спільної праці та допомоги одна одній. Все це М.Драгоманов визначає одним словом – без начальство. А шлях до цього ідеалу – федералізм, із питомою для нього децентралізацією та самоуправою громад і областей. Його анархію – без начальство можна відмітити таким ланцюгом: воля особи в вільній громаді, воля громади в вільній спілці громад, воля спілки громад в вільній федерації спілок цілого світу, яка була б здійсненням інтернаціонального братства народів. Жорсткий централізм Російської імперії М.Драгоманов вважав найбільшим злом на шляху до справжнього конституційного ладу. Основою такої децентралізації, на його думку, могло б стати запровадження місцевого самоврядування. Земельна самоуправа є найвищою в цій ієрархії і має найбільші компетенції. Кожна самоуправа має свою внутрішню самостійність і незалежність по відношенню до інших самоуправ. Центральна влада держави зосереджується у двопалатній системі на зразок американської палати представників та сенату й керує взаємовідносинами самоврядних елементів місцевих самоуправ. М.Драгоманов мало цікавиться організацією центральної влади, оскільки вважає її справою другорядною, а основну увагу приділяє вирішенню проблеми надання широким масам можливості безпосереднього впливу на законодавчу та виконавчу владу у державі. Він будує свою державу не від центру, який має визначати право громад і ступінь децентралізації самоврядних одиниць, а навпаки, хоче поставити центр у безпосередню залежність від місцевого самоврядування. Держава у М.Драгоманова виступає як “вільна спілка” окремих самоуправ, кожна з яких зокрема і всі разом складають основу державного життя, а центральна влада – це тільки доповнення до самоврядної влади.

Що ж до України, то Драгоманов завжди був прихильником політичної автономії українців у формі автономії земської громади, повітів, в якій, на його думку, найбільш повно може виявитися і автономія національна. Він вважає,

що автономія політична та національна можлива і без державної відрубності. Тому в Україні, з його точки зору, немає ґрунту для державного сепаратизму, а автономія політична та національна можлива і на ґрунті земської автономії, іншими словами на ґрунті культурно-національної автономії.

Таким чином, під впливом Прудона та крайніх представників англійського лібералізму М. Драгоманов бачив свій кінцевий ідеал у теоретичній концепції анархії – без начальстві, тобто у добровільній асоціації гармонійно розвинених осіб, з обмеженням до мінімуму елементу примусу в суспільному житті. Шлях до цього ідеалу – федералізм, з властивою йому децентралізацією та самоуправою громад і областей. Не заперечуючи право українського народу на самостійність, але не вірячи в практичну здійснимість сепаратизму України в ті часи він радив боротися за демократизацію і федералізацію існуючих держав, Росії та Австро-Угорщини, щоб українці могли вільно в них розвиватися.

Для М. Драгоманова індивід з його волею виступає основою всіх можливих соціальних порядків. Для нього нація також виступає як певний вид об'єднання індивідів. “Національність, як сукупність ознак, які властиві певній кількості індивідів, виступає умовою їх асоціацій між собою, зруйнування якої означає розбити спільність на атомним і послабити кожного окремого індивіда і всіх разом; послаблювати і розвивати окремі спільності – значить послаблювати, розвивати загальну” [1, с. 448].

М. Драгоманов не заперечує націю і національність. Для нього національність факт, який не можливо ігнорувати, оскільки його ж ігнорування нашкодить інтересам розвитку, прогресу даної національності. Для М. Драгоманова нація не є також самодостатньою цінністю. Його вислів “національне живе в людині” є лише емпіричною реальністю. Так історично склалося, що національне живе в людині, і оскільки індивід має право любити те, що він любить, то звідси випливає виправдання національного. Для розвитку освіти та прогресу слід враховувати даного емпіричного індивіда і відповідно враховувати національне: “Коли б згодом усі люди такого народу покинули навіть зовсім свою питому мову й пристали до чужої – на це б не можна було нарікати, бо це б сталося з власної волі тих людей і тоді, коли б уже стара їх мова зробила що могла: дала просвіту, хоч початкову. Зовсім інакше було б якби хто, державники чи пани, стали висміювати стару мову та забороняти її в школах та книгах” [1, с. 477]. Позитивізм і емпіризм, компаративізм в дослідженнях соціальних і культурних явищ неминуче приводили М. Драгоманова до того, що він не розумів національну самобутність, як певний синтез, який здійснюється в процесі етногенезу, – синтез, в якому чужі запозичення засвоюються і привласнюються або відкидаються: аналіз і компаративізм вбачали в етнокультурні лише набір різноманітних елементів нічим не з'єднаних між собою.

Таким чином, українська ідея для М. Драгоманова знаходить себе в культурно-національній автономії України, переваженні прав і свобод особистості над правами нації, в його лібералізмі.

Список використаних джерел:

1. Драгоманов М.П. Что такое украинофильство / М.П.Драгоманов. Вибране. К., Либідь. – 1991. – 688 с.
2. Кистяковский Б.А. М.П.Драгоманов. Его политические взгляды, литературная деятельность и жизнь / М.П.Драгоманов. Политические сочинения. Под ред. И.М.Гревса и Б.А.Кистяковского. – Москва: Типогр. Т-ва И.Д.Сытина Т. 1: Центр и окраина. – 1908. – 376 с.

*Бортнікова Алла Василівна, кандидат історичних наук, доцент,
кафедра всесвітньої історії*

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ЮРИСДИКЦІЯ НАСЕЛЕННЯ МІСТА ЛУЦЬКА В XV–XVI ст.

У правовому відношенні міщан волинських міст у складі Великого князівства Литовського було підпорядковано різним системам права: земському (великокнязівському), патримоніальному (князів, панів, зем'ян-шляхти), магдебурзькому (міському) тощо. Поряд з ними в містах проживали іноземці. Як визнавав кн. Марк Сокольський 1561 р., причиною відмови ув'язання, «чоловеку заграничному и тут у Великомъ Князтве Литовскомъ не оселому... права звести не могу», тобто такі люди не підлягали підпорядкуванню жодного із місцевих прав [1, с. 153].

Метою виступу є визначення статусу жителів, що перебували під юрисдикцією магдебурзького права в Луцьку та їх відносин з населенням міста іншого юридичного підпорядкування, в так званих юридиках.

До запровадження магдебурзького права Луцьк і Луцька земля у правовому відношенні складала неподільне ціле. Місто і замок користувалися місцевим (волинським) правом і були частинами єдиного соціального організму. У Луцьку жили представники багатьох соціальних груп, зокрема князі, пани, духовенство та ін. Духовні і світські феодали володіли нерухомим майном на території міста і значна частина його населення була їх підвладними. Тому при наданні Луцьку, Володимирі та ін. містам магдебурзького права верхній владі було доволі складно провести лінії поділу і докладно окреслити категорії жителів, які мали увійти до складу міщанської общини. Так, при наданні магдебурзького права Луцьку (1432) верхня влада вимушена була чітко визначити категорії населення, які мали підлягати юрисдикції цього права: «прелатам, боярам, воїнам і шляхтичам цієї Луцької землі, як належним святої римської церкви, так і східної, або церкви грецького обряду, даруємо і щедро обдаровуємо, усі права, вольності і милості, такі, які мають і якими користуються прелати, бояри і шляхта нашого Польського королівства» [2, с. 1–2].

Згідно з привілеєм Луцьку на магдебурзьке право від 31 липня 1497 р. відбулася заміна раніше діючих правових норм на магдебурзькі: «замість руського або волинського, або якогось іншого права, яке вони мали раніше, надаємо їм на вічні часи право тевтонське, яке називається магдебурзьким» [2.